

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
مؤسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت

دانشکده تربیت
رشته مشاوره و راهنمایی
پایان نامه کارشناسی ارشد

شیوه‌های موفق همسرمداری فرماندهان شهید هشت سال دفاع مقدس

استاد راهنما
حجت الاسلام والمسلمین دکتر رضا مهکام

نگارش
رضا آبیاری

شهریور ۱۳۹۷

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دائرة علم و تحقیقات اسلامی
موسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت

بسم تعالی

صورت جلد دفاع پایان نامه

با تمییزات خداوند متعال و با استعانت از حضرت ولی عصر (عجل الله تعالی فرجه)

جلد دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد جناب آقای رضا آیدر رشت: راهنمایی و مشاوره

تحت عنوان: شیوه های موفق به سر داری فرماندهان شهید شت سال دفاع مقدس

با حضور اساتذ و راهنما، اساتذ مشاور و هیئت داوران در موسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت در تاریخ ۱۳۹۸/۱۱/۲۸ برگزار گردید و پایان نامه

ایشان با کسب نمره عدد: ۱۶۵ به حروف: نوزده و نیم با درجه عالی پذیرفته شد.

نام و نام خانوادگی	مرتبه علمی	امضاء
مدیر گروه: حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای دکتر محمد رضا احمدی	استادیار	
استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای دکتر رضا مهکام	استادیار	
استاد داور: حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای دکتر محمد جواد زارعان	دانشیار	
نماینده تحصیلات تکمیلی: جناب آقای مصطفی زارعی		

امضاء آیدر رشتی
محمد رضا آیدر

دانشکده تربیت
رشته مشاوره و راهنمایی
پایان نامه کارشناسی ارشد

شیوه‌های موفق همسر داری فرماندهان شهید هشت سال دفاع مقدس

استاد راهنما
حجت الاسلام و المسلمین دکتر رضا مهکام

نگارش
رضا آبیاری

شهریور ۱۳۹۷

بسمه تعالی

تعهدنامه اصالت پایان نامه

اینجانب رضا آبیار فرزند عسکر متولد ۱۳۵۹ به شماره شناسنامه ۹۸ صادره از جهرم به شماره دانش پژوهی ۹۳۰۱۱۰۰۰ رشته مشاوره و راهنمایی متعهد می‌شوم که مطالب مندرج در این پایان نامه حاصل کار پژوهشی اینجانب است و دستاوردهای پژوهشی دیگران که در این زمینه از آنها استفاده شده است مطابق مقررات ارجاع و در فهرست منابع و مآخذ ذکر گردیده است.

این پایان نامه قبلاً برای احراز هیچ مدرک هم سطح یا بالاتر ارائه نشده است. در صورت اثبات تخلف (در هر زمان) مدرک تحصیلی صادرشده توسط مؤسسه از اعتبار ساقط خواهد شد.

نام و نام خانوادگی دانش پژوه

امضاء

بسمه تعالی

حقوق مادی و معنوی پایان نامه

چاپ و انتشار پایان نامه‌های تحصیلی دانش پژوهان مؤسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت بیانگر بخشی از فعالیت‌های علمی پژوهشی مؤسسه است.

اینجانب رضا آبیار دانش‌پژوه رشته مشاوره و راهنمایی مقطع کارشناسی ارشد، متعهد می‌گردم موارد ذیل را در خصوص حقوق مادی و معنوی پایان نامه‌ام با موضوع،

شیوه‌های موفق همسر داری فرماندهان شهید هشت سال دفاع مقدس

رعایت نمایم و در صورت تخلف از موارد ذیل، کلیه تبعات حقوقی آن بر عهده اینجانب خواهد بود،

۱. در صورت اقدام به چاپ پایان نامه، مراتب را قبلاً به‌صورت کتبی به معاونت پژوهش مؤسسه اطلاع دهم و در صورت تمایل مؤسسه به چاپ پایان نامه به صورت کتاب، اولویت با مؤسسه خواهد بود.

۲. در صورت موافقت معاونت پژوهش با چاپ پایان نامه به‌صورت کتاب توسط دانشپژوه، در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه) عبارت ذیل چاپ گردد،

کتاب حاضر حاصل پایان نامه کارشناسی ارشد در رشته مشاوره و راهنمایی است که در «سال ۱۳۹۷ در مؤسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت به راهنمایی حجت الاسلام والمسلمین آقای دکتر رضا مهکام از آن دفاع شده است».

۳. به منظور غنی سازی منابع و مآخذ کتابخانه مؤسسه، دو نسخه از آن به کتابخانه و دو نسخه نیز جهت بهره برداری به معاونت پژوهش اهدا خواهد شد.

نام و نام خانوادگی دانش پژوه

امضا

تقدیم

به مولی الموحّدین علی علیه السلام ، او که صبوری، مهربانی و عشق را در همسرداری به انسان‌ها آموخت و به عقیله بنی‌هاشم، زینب کبری که بخش‌هایی از این نوشتار را در جوار حرم غریبش نگارش نمودم و به هم‌رزم و رفیق شهیدم علی‌رضا جیلان، شهیدی که در روز شهادت امام رضا علیه اسلام و در عملیات آزادسازی شهر البوكمال سوریه به شهادت رسید.

چکیده

اعتبار و کارآمدی سیره پیشوایان دینی در حوزه مسائل و موضوعات مرتبط با خانواده، زمینه های تحقیقات جامع و مؤثری را در بین دانشمندان فراهم آورده است.

گسترده‌گی، تنوع و کارآیی سبک زندگی و شیوه های اداره خانواده به ویژه همسررداری معصومین از سویی و از سوی دیگر، رشد چشم‌گیر نظریه‌ها و تحقیقات دانشمندان غربی و اسلامی، بررسی تطبیقی و علمی مهارت‌های زندگی، با هدف ارائه شیوه های کاربردی و تأثیرگذار، را ضروری ساخته است.

این پژوهش با هدف تبیین شاخص ها، اصول و زمینه های همسررداری بر اساس اسلام و روانشناسی و همچنین بررسی شیوه های موفق رفتار با همسر، سامان یافته است.

روش این پژوهش عبارت است از استخراج و تطبیق شاخص ها و معیارهای موفق همسررداری در اسلام و روان شناسی، سبک ها و مصادیق همسررداری فرماندهان شهید، که از طریق مصاحبه با همسران ایشان و یا مطالعه مصاحبه های انجام شده توسط محققان دیگر، مورد بررسی قرار گرفته است.

یافته های پژوهش حاضر در حوزه شاخص ها عبارتند از: ایمان و اعتقاد به خداوند، ایمان و اعتقاد به رسالت و امامت، و ایمان و اعتقاد به زندگی پس از مرگ، و اصولی شامل: اصل الگوگیری و همانند سازی، اصل رعایت حقوق متقابل و اصل ارزش محور دینی. همچنین در بخش شیوه های موفق، از بین شیوه های اخلاقی- عاطفی، به دو شیوه شامل: سبک رفتاری مردان در مواجهه با اشتباهات و ناراحتی زنان و توجه به خواسته های معقول همسر پرداخته شده و از بین شیوه های رفتاری به، اظهار مهر و محبت، کمک و همکاری در امور منزل، تشکر و قدردانی، و تکریم و مهربانی نسبت به همسر اشاره شده است.

تحقیقات صورت گرفته بر روی دویست مصاحبه با زنان فرماندهان شهید، بیانگر آن است که شاخص ها و شیوه های موفق که اسلام و روان شناسی بر روی آن تأکید داشته اند، در رفتار صد و بیست فرمانده شهید وجود داشته است.

کلمات کلیدی: شیوه های همسررداری، فرماندهان شهید، خانواده

فهرست مطالب

۱ فصل اول

۱ کلیات

۱-۱ مقدمه

۲-۱ بیان مسئله

۳-۱ ضرورت تحقیق

۱-۳-۱ ضرورت علمی

۲-۳-۱ ضرورت عملی

۴-۱ سؤالات تحقیق

۱-۴-۱ سؤال اصلی

۲-۴-۱ سؤالات فرعی

۵-۱ اهداف تحقیق

۶-۱ روش پژوهش

۱-۶-۱ روش گردآوری اطلاعات و داده‌ها

۲-۶-۱ ابزار گردآوری اطلاعات

۳-۶-۱ روش پردازش اطلاعات

۷-۱ تعاریف و مفاهیم

۱-۷-۱ همسرداری

۲-۷-۱ شهید

۳-۷-۱ دفاع مقدس

۴-۷-۱ فرماندهان جنگ

۱۱ فصل دوم

۱۱ مبانی نظری

۱-۲ مقدمه

۲-۲ شاخص‌ها و عوامل زمینه ساز موفقیت در همسرداری از دیدگاه روان شناسی

۳-۲ شاخص‌ها و عوامل زمینه ساز موفقیت در همسرداری از دیدگاه اسلام

۱-۳-۲ نقش توانمندی‌های شناختی و باورهای دینی

۲-۳-۲ رعایت اصول و قواعد همسرداری

۲۹ _____ ۲-۴. پیشینه تحقیق

۳۲ _____ فصل سوم

۳۲ _____ شیوه‌های موفق و آموزه‌های همسرمداری فرماندهان شهید

۳۳ _____ ۱-۳. مقدمه

۳۳ _____ ۲-۳. شیوه‌های اخلاقی - عاطفی

۳۴ _____ ۱-۲-۳. رفتار در مواجهه با اشتباهات و ناراحتی همسر

۴۵ _____ ۲-۲-۳. توجه به خواسته‌ها و انتظارات معقول همسر

۵۵ _____ ۳-۳. شیوه‌های رفتاری

۵۵ _____ ۱-۳-۳. اظهار مهر و محبت

۶۷ _____ ۲-۳-۳. کمک و همکاری در امور منزل

۷۶ _____ ۳-۳-۳. تشکر و قدردانی

۸۱ _____ ۴-۳-۳. تکریم و مهربانی با همسر

۹۲ _____ فصل چهارم

۹۲ _____ نتایج و پیشنهادات تحقیق

۹۳ _____ ۱-۴. بحث و نتیجه‌گیری

۱۰۰ _____ ۲-۴. محدودیت‌های تحقیق

۱۰۰ _____ ۳-۴. پیشنهادات تحقیق

۱۰۴ _____ فهرست منابع

۱۰۴ _____ منابع فارسی

۱۰۸ _____ منابع عربی

۱۰۸ _____ مقالات و پایان‌نامه‌ها

فصل اول

کلیات

- بیان مسئله
- ضرورت
- سئوالات
- اهداف
- روش تحقیق
- تعاریف مفاهیم

۱-۱. مقدمه

خانواده مهمترین رکن اجتماع است که تحکیم آن زمینه ساز رشد، استحکام و بقای اجتماع است. این کانون انسان ساز، همواره مورد توجه ادیان و مکاتب مختلف آسمانی بوده که در این میان دین مبین اسلام کامل ترین برنامه و مسیر را برای رشد و تعالی اعضای خانواده به بشریت معرفی نموده است.

ازدواج مرحله مهمی از تشکیل خانواده است که بیش از همه مراسم و رویدادهای زندگی انسان، در جنبه های متعدد فردی، زیستی و اجتماعی، امری جهانی و از نظر اهداف، ثابت و پایدار است. اسلام ازدواج را قراردادی ویژه می داند و در مقایسه با سایر ملل و ادیان، برای مسلمانان شرایط بیشتری را در ازدواج مقرر کرده است، هرچند ازدواج سایر فرهنگ ها را در ظرف خود به رسمیت می شناسد. (سالاری فر، ۱۳۹۰، ص ۲۵)

قرآن کریم، از ازدواج به عنوان پیمان محکمی یاد می کند.^۱ که خود نشان دهنده استواری این پیوند و توجه اسلام به این قرارداد مهم است.

نامگذاری چنین پیمانی به میثاق غلیظ، از آن جهت است که شوهر در حال عقد، پیمان می سپارد که همسرش را در صورت توافق اخلاقی، به گونه ای شایسته نگه دارد و در فرض عدم توافق، به نیکویی رها کند.^۲

از این رو است که خداوند متعال خلقت زن و مرد و در کنار هم بودن را مایه سکونت و آرامش معرفی می نماید.^۳

۱ - نساء، ۲۱

۲ - جوادی آملی، عبدالله، خانواده متعادل و حقوق آن، ص ۲۵

۳ - اعراف ۱۸۹

در هر حال خداوند متعال با قوانین حکیمانه و عادلانه‌اش، زمینه مناسب و لازم برای رسیدن انسان‌ها - اعم از زن و مرد - به حیات طیب و پاداش نیکوتر از اعمال فراهم کرده و این همان تساوی ارزشی است که اراده و مشیت آفریدگار حکیم، به آن تعلق گرفته است. این در حالی است که جهان امروز و بویژه غرب به دنبال این است که زن و مرد را به جای اینکه در نظام خانواده، همکار و همفکر و متعاون قرار دهد، رقیب یکدیگر معرفی نماید. (بهشتی، ۱۳۸۸، ص ۱۹ و ۲۰).

آنچه امروز و پس از ناکام ماندن دشمنان انقلاب اسلامی در تهاجم نظامی در دستور کار آنان قرار گرفته است، متزلزل نمودن کانون خانواده و تزریق شیوه‌های فکری و رفتاری مخرب به بدنه این نهاد مقدس است.

۲-۱. بیان مسئله

سلامت، استحکام و اقتدار عاطفی و منطقی خانواده در گرو برخورداری اعضا از بصیرت و بینش اجتماعی و نیز آگاهی‌های لازم در جهت سازندگی و پیش‌گیری از درگیری‌ها، تضادها و کج روی‌هاست. (حسینی، ۱۳۹۳، ص ۱۵). عدم ترویج به موقع و البته صحیح آموزه‌های خانوادگی قرآن کریم و اهل بیت در جامعه امروز، زمینه را برای توسعه فرهنگ غربی در حوزه خانواده فراهم می‌آورد، این در حالی است که مکتب اسلام سرشار از رهنمودهای سودمند و جذاب برای زوجین است.

اکنون و در شرایطی که برخی از زوج‌های جوان جامعه امروز، خوشبختی را در تقلید کورکورانه از آداب و رسوم غربی می‌دانند، مطرح نمودن سبک‌ها و شیوه‌هایی از اسلام که محصولی جز آرامش و خوشبختی را به دنبال نخواهد داشت، یکی از مؤثرترین راه‌های پیشگیری از نفوذ و تسلط فرهنگی غرب است. در میان روش‌های ارائه مفاهیم و آموزه‌های خانواده، روش الگویی و معرفی نمونه‌های موفق اداره خانه و خانواده از جایگاه بیشتر و مؤثرتری برخوردار است.

چگونگی رفتار رسول خدا (ص) با همسرانش با وجود مسئولیت سنگین رسالت، خود بهترین الگو و سرمشق برای همه انسان‌ها می‌تواند باشد.

الگوپذیری امری ضروری، بایسته و سودمند است، و آدمی به اقتضای طبیعت انسانی خود به دنبال الگویابی است. منظور از الگو، نمونه عینی و مشهود یک اندیشه و عمل در جنبه های گوناگون است که دیگران برای رسیدن به کمال از آن پیروی می کنند. واژه های امام، اسوه، قدوه، هادی، دلیل، حجت، مدل، نمونه، مثال و سرمشق که در متون اسلامی یا رشته های تعلیم و تربیت و روان شناسی بکار می روند، به معنای الگو شباهت نزدیک دارند. (صفورایی، ۱۳۹۲، ص ۳۷)

از آنجایی که رسیدن به آرامش در زندگی، وجه مشترک همه زوج ها در دنیاست و متفکران غربی نیز با وعده تحقق آرامش شیوه های خود را به دیگر جوامع تحمیل می نمایند، این تحقیق بر آن است که با محور قرار دادن زندگی انسان های موفق که با الهام از آموزه های انسان ساز اسلام توانستند آرامش و سکینت را در زندگی خود حکم فرما کنند، الگوهای عینی و دست یافتنی را به نسل جوان جامعه معرفی کرده، تا از این رهگذر ضمن تحقق اهداف اسلام در بوجود آوردن خانواده های سالم و کارآمد، جلوه هایی از تکامل و جامعیت اسلام را به دیگر جوامع معرفی نماید.

در میان الگوهای عینی و دست یافتنی جامعه امروز، انسان هایی هستند که هرچند مدت زمان کوتاهی در کنار همسران خود بوده اند، اما تا امروز و پس از بررسی حالات و خاطرات همسرانشان در می یابیم که علائم رضامندی و رضایت از زندگی هنوز در زندگی آنها وجود دارد. تحقیقات این پژوهش نشان می دهد، بیشتر همسران فرماندهان شهید هشت سال دفاع مقدس، نسبت به دوران زندگی با شهید، احساس رضامندی و خوشبختی دارند. استفاده از شیوه های صحیح اداره همسر، مدیریت زمان در آن شرایط دشوار جنگ تحمیلی، فهم درست از آموزه های اسلام و شناخت دقیق از روحیات و رفتارهای زنان همراه با معیار قراردادن تقوا و رضایت الهی، زمینه های موفقیت و خوشبختی را در زندگی شهیدان فراهم آورده است.

این نوشتار در نظر دارد، شاخص های همسررداری را از منابع اسلامی و روانشناختی استخراج نموده و پس از بررسی شیوه های موفق همسررداری فرماندهان شهید، مهارت های کاربردی و تاثیرگذاری را به خانواده ها و زوج های جوان جامعه امروز ارائه کرده و الگوهای عینی مشخص و ملموسی را معرفی نماید.

۱-۳. ضرورت تحقیق

۱-۳-۱. ضرورت علمی

گسترده‌گی موضوعات و شاخه‌های مرتبط با حوزه همسرمداری از سویی و از طرف دیگر، فراوانی مصادیق انسان‌هایی که می‌توان از سیره خانوادگی آنان، شیوه‌های موفق رفتار با زنان را استخراج نمود، ضرورت علمی پرداختن به این موضوع را مشخص می‌کند. با توجه به ابعاد گسترده علمی و پژوهش‌های فراوان محققین و اندیشمندان غربی و اسلامی در حوزه همسرمداری، به نظر می‌رسد پرداختن به مهارت‌ها و سبک‌های مفید، مؤثر و کاربردی با همسر، نیازی مهم و اولویت‌دار در جامعه جهانی به حساب می‌آید.

۱-۳-۲. ضرورت عملی

خانواده از مهمترین عوامل مؤثر در روابط و محیطی امن برای دستیابی به اهداف عالی انسانی است. رسیدن به آثار مثبت و سازنده ازدواج، در گرو ارتباط صحیح و سازنده زوجین با یکدیگر است.

بی‌گمان موفقیت در زندگی با رویکرد یاد شده، در گرو داشتن سواد زندگی و مهارت‌های زندگی است. بسیاری از ناکامی‌های زندگی، به دلیل برخوردار نبودن از دانش و مهارت‌های لازم برای زندگی است.

در حال حاضر موضوع مهارت‌های همسرمداری و شیوه‌های رفتار با همسر، رونق زیادی در جامعه یافته و کتاب‌های فراوانی از روانشناسان غربی روانه بازار شده است. هر چند بیشتر سبک‌ها و روش‌های ارائه شده، همان آموزه‌ها و راهنمایی‌های پیشوایان و امامان معصوم است، برخی از آنها با فرهنگ اسلامی ایرانی ما سازگاری ندارد.

در خانواده‌ای که طبق اهداف و توصیه‌های برخی روانشناسان غربی تشکیل می‌شود، بیشتر معیارها با خانواده‌ای که قرآن آن را ترسیم می‌کند، مغایرت دارد. خانواده غربی استحکام و صمیمیت و تعاون ندارد و فرزندان در این خانواده بی‌روح، برخورددار از نشاط و شادابی نیستند و روابط همسران گرم و صمیمانه نیست در حالیکه در خانواده قرآن، استحکام و صمیمیت و تعاون موج می‌زند و روابط بین زوجین عاشقانه است (بهشتی، ۱۳۸۸، ص ۱۵)

انتقال این مدل تفکرات و روش ها به صورت تدریجی، دیدگاه نسل جدید جامعه را نسبت به خانواده و ازدواج تغییر می دهد. از این روست که تحقیق و بررسی بیشتر در منابع اصیل دینی و استخراج توصیه های کاربردی حوزه همسررداری ضروری به نظر می آید.

رسول خدا گروهی از مومنان را معرفی می نماید که می توانند الگوهای تأثیرگذاری برای همسران امروز باشند و می فرمایند: «إِنَّ اكْمَلَ الْمُؤْمِنِينَ إِيْمَانًا احْسَنَهُمْ خُلُقًا وَ خِيَارَكُم خِيَارَكُم لِنِسَائِهِمْ.» (حرانی، ۱۳۸۲، ص ۶)

سیره خانوادگی رسول خدا، یکی از زیباترین فرازهای زندگی آن حضرت است که می تواند به پیشنهاد خداوند متعال، الگوی مجسم زندگی های امروز باشد. او همسر خویش را هم صحبت و انیس خود در زندگی مشترک می دانست و مهرورزی و نرم خویی نسبت به همسرانش را در هیچ شرایطی ترک نمی کرد. (حکیم زاده، ۱۳۹۲، ص ۱۵)

از آنجایی که جلوه هایی از سیره خانوادگی و همسررداری رسول خدا در تحقیقات روانشناسان امروز نیز دیده می شود، این نوشتار بر آن است که با تحقیق از زندگی مردانی که با تأسی به پیامبر اسلام، زمینه های رضایتمندی در همسران خود به وجود آورده اند، الگوی های عینی مجسمی را معرفی نماید.

تعهد به زندگی مشترک و به کار بردن انواع مهارت های اداره همسر در شرایط سخت جنگ تحمیلی، از مهمترین عملکردهای فرماندهان شهید در حوزه همسررداری به حساب می آید. حسن معاشرت با همسر، گذشت در هنگام اشتباهات همسر، هدیه دادن و سپاسگزاری از زحمات همسر و دیگر شیوه هایی که امروزه روانشناسان از آنها به عنوان شیوه های موفق همسررداری یاد می کنند، در سیره شهدا فراوان دیده می شود. (آبیار، ۱۳۸۷، ص ۷)

به نظر می رسد سیره و سلوک خانوادگی فرماندهان شهید از این منظر که انسان های همین جامعه بوده اند و از سوی دیگر همسران ایشان، هنوز از زندگی با آنان احساس خوشبختی دارند، می تواند خلأ ارتباط ما با سیره اهل بیت را در جامعه جبران نماید، چرا که شهیدان با تأسی از منش و روش رسول خدا و امامان معصوم به این موفقیت ها در زندگی رسیده اند.

۴-۱. سوالات تحقیق

۴-۱-۱. سؤال اصلی

۱. شیوه‌های موفق همسررداری فرماندهان شهید هشت سال دفاع مقدس چیست؟

۴-۱-۲. سوالات فرعی

۱. شاخص‌ها و اصول همسررداری از دیدگاه اسلام و روانشناسی کدام است؟

۲. عوامل زمینه ساز موفقیت در رفتار با همسر در سیره فرماندهان شهید هشت سال دفاع

مقدس کدام است؟

۳. شیوه‌های موفق همسررداری فرماندهان شهید تا چه میزان با شاخص‌ها و اصول

همسررداری از دیدگاه اسلام و روانشناسی مطابقت دارد؟

۵-۱. اهداف تحقیق

۱-۵-۱. شناسایی شیوه‌های موفق همسررداری در فرماندهان شهید هشت سال دفاع مقدس

۲-۵-۱. شناسایی شاخص‌ها و اصول موفقیت همسررداری از دیدگاه اسلام و روانشناسی.

۳-۵-۱. شناسایی عوامل زمینه ساز موفقیت در رفتار با همسر، در سیره فرماندهان شهید

هشت سال دفاع مقدس.

۴-۵-۱. تطبیق شیوه‌های موفق همسررداری فرماندهان شهید با شاخص‌ها و اصول

همسررداری از دیدگاه اسلام و روان شناسی

۶-۱. روش پژوهش

دسترسی به اهداف تحقیق و رسیدن به نتایج قابل قبول ، مستلزم شناسایی آن دسته از

همسران فرماندهان شهیدی بوده است که بتوانند سبک زندگی و همسررداری شوهران خود را به

تصویر بکشند . نگارنده پس از تهیه مجموعه اسامی برخی فرماندهان شهید دفاع مقدس ، آن دسته

که دارای شیوه‌های کاربردی و موفق بوده اند را به دو صورت مستقیم (مصاحبه) و غیرمستقیم

(منابع دسته اول) مورد بررسی قرار داده است .

۱-۶-۱. روش گردآوری اطلاعات و داده‌ها

کتابخانه‌ای

تنوع نحوه پرداختن به سیره فرماندهان شهید، یکی از موانع دسترسی مؤثر و کاربردی به سبک زندگی آن‌ها بوده است. نویسندگان و محققانی که در مصاحبه با همسران و خانواده فرماندهان به دنبال انتقال شیوه و منش آنان بوده‌اند، زیاد نیستند. از این رو در این تحقیق، به آن دسته از منابعی تمسک کرده‌ایم که بصورت زنده و مستقیم با شخص همسر شهید مصاحبه کرده و مطالب را عیناً نگاشته است.

محقق برای جمع آوری اطلاعات و خاطرات مستند به دو طریق عمل کرده است: ابتدا با بهره گیری از منابع مکتوبی که به صورت مستقیم با همسر شهید مصاحبه انجام داده‌اند و مصاحبه را در قالب کتاب به چاپ رسانده‌اند و دوم از طریق شناسایی همسران فرماندهان شهید و مصاحبه با آنان.

۱-۶-۲. ابزار گردآوری اطلاعات

فیش برداری: پس از به اتمام رسیدن طرح تحقیق، منابع مرتبط با شاخص‌ها و خاطرات مورد نظر شناسایی گردید. محقق ابتدا به جمع آوری نکات و مطالب فصل نخست پرداخته و پس از تأیید مطالب اصلی و مبنایی تحقیق، به تدوین مصاحبه‌ها پرداخته است. در مرحله پایانی، از طریق مطالعه منابع مکتوب معتبر، به فیش برداری و نکته برداری از خاطرات و سیره شهدا پرداخته است.

۱-۶-۳. روش پردازش اطلاعات

از آنجایی که این تحقیق پس از تطبیق سبک همسررداری فرماندهان شهید با اصول و شاخص‌های اسلامی و روانشناسی، به دنبال تحلیل و توصیف شیوه‌های اداره همسر در زندگی آنان است، پردازش اطلاعات و داده‌های این پژوهش، به صورت توصیفی انجام گرفته است.

از سوی دیگر، وجه تمایز این پژوهش در مقایسه با تحقیقات مشابه این است که فقط به بیان شیوه‌ها اکتفا نشده است. محقق پس از تطبیق مصادیق با اصول و شاخص‌های همسررداری موفق، به بیان تحلیل‌ها و توصیفات شیوه‌ها پرداخته و و نتایج آن را بصورت عینی بیان کرده است.

۷-۱. تعاریف و مفاهیم

۷-۱-۱. همسررداری

در بین منابع لغت و لغت نامه های فارسی تنها صدری افشار (۱۳۹۱) معنای همسررداری را در قالب کلمه ی همسری معنا کرده است. همسری وضع یا کیفیت همسر بودن را می گویند. (صدری افشار، ۱۳۹۱، ص ۴۶۵)

همسررداری مهارتی است که زوجین با شناخت توانمندی ها، تفاوت ها و حساسیت های یکدیگر بتوانند به نیازهای جسمی، عاطفی و روانی طرف مقابل پاسخ دهند. به طوریکه هر دو احساس رضایت خاطر نموده و به آرامش نسبی دست یابند و این مهم زمانی ظهور خواهد نمود که به کلیدهای برقراری ارتباط صحیح با همسر خود توجه کنند. (مهکام، ۱۳۹۰، ص ۴۸)

۷-۲. شهید

معنای شهید در این پژوهش، کشته ی در راه خداست. همچنان که برخی منابع گفته اند: الشَّهِيدُ فِي الْأَصْلِ مَنْ قُتِلَ مُجَاهِدًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ. (محمد بن مکرم، ۱۴۱۴، ج ۳، ص ۲۶۲) و سُمِّيَ شَهِيدًا لِأَنَّهُ حَيٌّ عِنْدَ رَبِّهِ حَاضِرٌ (صاحب ابن عماد، ۱۴۱۴، ج ۳، ص ۳۸۹)

۷-۳. دفاع مقدس

مقصود از دوران دفاع مقدس دورانی است که دشمن تهاجم نموده و نیروهای جمهوری اسلامی به رفع تجاوز پرداختند. دوران دفاع مقدس را از اول مهرماه ۱۳۵۹ تا تابستان ۱۳۶۷ گفته اند. به عملکرد نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران در برابر ارتش متجاوز رژیم بعثی عراق در ایام فوق «دفاع مقدس» گفته می شود. (رئوفی نژاد، ۱۳۹۴، ص ۲۴)

۷-۴. فرماندهان جنگ^۱

تعریف اصطلاحی

فرمانده شخصی است که به اتکا شغل یا مقام رسمی که به او داده می شود، مسئولیت هدایت یک یگان یا قسمت را بر عهده دارد. فرماندهی اختیاراتی است که یک فرد در خدمت، به سبب شغل یا درجه و مسئولیتی که دارد، در راستای انجام مأموریت محوله به کار می برد.

تعریف عملیاتی

منظور از فرماندهان شهید در این تحقیق، کسانی هستند که در دوران هشت سال دفاع مقدس، مسئولیت یک گروهان، گردان، تیپ، لشکر و یا بخش‌های مربوط به آنها را نظیر؛ واحد اطلاعات عملیات، تخریب، مخابرات، بهداری و ... بر عهده داشته‌اند.